

Sygn. akt II CSK 361/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z powództwa Z. M. i M. M.

przeciwko I. N.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 kwietnia 2016 r.,

skargi kasacyjnej pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 22 października 2014 r.,

1) uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I (pierwszym) w części uwzględniającej apelację powoda i powódki oraz w punkcie II (drugim) i sprawę przekazuje w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i

orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego

2) odrzuca skargę kasacyjną w pozostałej części.

UZASADNIENIE

Powodowie Z. M. i M. M. wnieśli o pozbawienie w całości wykonalności tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 lutego 2008r. w sprawie VI GC .../07, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności przeciwko Z. M. oraz przeciwko jego żonie M. M. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków.

Sąd Okręgowy w K. ustalił, że w dniu 13 stycznia 2006 roku pozwana I. N. prowadząca działalność gospodarczą P.H.U. L. I. N. w D. zawarła z Funduszem [...] S.A. z siedzibą we W. umowę leasingu operacyjnego bliżej opisanego urządzenia dźwigowego dostarczonego przez Z. M. prowadzącego działalność gospodarczą P.H.U. K. Z. M. z siedzibą w Ś. Strony umowy leasingu ustaliły, że z chwilą zawarcia tej umowy na I. N. przechodzą uprawnienia z tytułu rękojmi za wady dźwigu przysługujące F.S.A. w stosunku do Z. M. W dniu 26 stycznia 2006 roku R. R. prowadząca działalność gospodarczą Centrum [...] w P. udzieliła I. N. pisemnej 6-miesięcznej gwarancji na przedmiotowy dźwig, obejmującej usterki w konstrukcji zabudowy oraz żurawia i jego podzespołów bez przewodów instalacji hydraulicznej. Urządzenie okazało się od początku niesprawne, w związku z czym pozwana nie mogąc prowadzić działalności gospodarczej, zażądała od Z. M. i R. R. usunięcia wad urządzenia lub wymiany dźwigu na wolny od wad, lecz bezskutecznie. W dniu 26 lipca 2006 roku pozwana zwróciła R. R. przedmiotowy dźwig i zawarła z nią pisemną ugodę, na mocy której R. R. zobowiązała się zwrócić pozwanej koszty dostarczenia dźwigu do P. w postaci zwrotu kosztów paliwa i wynagrodzenia pracownika, zwrócić cenę nabycia dźwigu oraz pokryć szkodę wynikającą z dalszego trwania umowy leasingu operacyjnego w postaci rat leasingowych powiększonych o utracony przez pozwaną zysk. W wykonaniu tej ugody R. R. zapłaciła pozwanej kwotę 1 800 złotych oraz 34 770 złotych.

Pismem z dnia 14 czerwca 2007 roku pozwana wezwała R.R. oraz Z. M. do zapłaty na jej rzecz solidarnie kwoty 121 066,38 złotych tytułem zwrotu reszty ceny dźwigu oraz zysku z działalności gospodarczej utraconego wskutek niemożności korzystania z kupionego dźwigu. W odpowiedzi na to wezwanie Z.M. wskazał w piśmie z dnia 29 czerwca 2007 roku, że gwarantem jakości urządzenia jest R. R.,

która zawarła z pozwaną ugodę z dnia 26 lipca 2006 roku, stąd nie poczuwa się on do obowiązku zapłaty na rzecz I. N. kwoty żądanej w powyższym piśmie pozwanej.

Pozwem z dnia 19 października 2007r. I. N. wystąpiła przeciwko Z. M. i R. R. o zapłatę na jej rzecz *in solidum* kwoty 132 267,47 zł, na którą składały się następujące należności: 113 136,32 zł tytułem dochodów z działalności gospodarczej nie osiągniętych przez pozwaną w okresie od stycznia 2006 r. do maja 2007r. wskutek dostarczenia niesprawnego dźwigu, 7 730 zł tytułem zwrotu reszty uiszczonej przez pozwaną ceny dźwigu, oraz 11 500,99 zł tytułem straty poniesionej przez I. N. w związku z wcześniejszym rozwiązaniem umowy leasingu operacyjnego zawartej z F. S.A. I. N. wskazała, że roszczenie przeciwko R. R. opiera na umowie ugody z dnia 26 lipca 2006 roku, która nie została w całości zrealizowana przez R. R., zaś roszczenie odszkodowawcze przeciwko Z. M. wywodzi z nienależytego wykonania przez niego umowy (art. 471 k.c.).

Wyrokiem zaocznym z dnia 27 lutego 2008 roku w sprawie VI GC .../07, Sąd Okręgowy w K. zasądził od pozwanego ad. 2 Z. M. na rzecz I. N. kwotę 132 267,47 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 czerwca 2007r. i kosztami procesu w kwocie 10 214 złotych, z tym zastrzeżeniem, że w przypadku ustalenia odpowiedzialności pozwanej ad.1 R. R. do wysokości zasądzonego od Z. M. roszczenia, spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego. Sprzeciw Z. M. od tego wyroku został odrzucony jako spóźniony, a zażalenie pozwanego na postanowienie Sądu Okręgowego o odrzuceniu sprzeciwu zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny.

Wyrokiem z dnia 14 lipca 2009 r. w sprawie VI GC .../07, Sąd Okręgowy zasądził od R. R. na rzecz I. N. kwotę 32 700,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 czerwca 2007 r. i kosztami procesu w kwocie 2 557,75 zł z tym zastrzeżeniem, że do wysokości zasądzonych od pozwanej R. R. kwot, spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych – R. R. albo Z. M. z wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 lutego 2008 roku zwalnia drugiego. Sąd oddalił powództwo wobec R. R. w pozostałej części. Sąd Okręgowy ocenił żądanie I.N. w świetle umowy ugody zawartej z R. R. w dniu 26 lipca 2006 roku i uznał, że I. N. nie udowodniła roszczenia odszkodowawczego w zakresie utraconego przez nią zysku. R. R. zapłaciła na rzecz I. N. objęte tym wyrokiem należności w całości.

W rozpoznawanej sprawie powodowie jako dłużnicy egzekwowani przez I. N. domagali się pozbawienia w całości wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 lutego 2008 roku w sprawie VI GC .../07. Wskazali, że wydanie późniejszego wyroku w stosunku do dłużniczki *in solidum* R. R., oddalającego w części powództwo wobec nieudowodnienia szkody oraz spełnienie przez nią na rzecz I. N. zasądzonego tym wyrokiem świadczenia w kwocie 32 700,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 czerwca 2007 r. i kosztami procesu w kwocie 2 557,75 zł, stanowi opisane w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. zdarzenie, na skutek którego objęte wskazanym w pozwie wyrokiem zaocznym zobowiązanie małżonków M. wygasło w całości i nie może być w związku z tym egzekwowane. Powodowie powołali się przy tym na art. 375 § 2 k.c., znajdujący-ich zdaniem - zastosowanie także do dłużników odpowiadających *in solidum* i twierdzili, że zarzut nie wykazania roszczenia w zakresie *lucrum cessans* podniesiony przez R. R. w sprawie VI GC .../07 jest zarzutem wspólnym dla dłużników *in solidum* w rozumieniu tego przepisu.

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2014 roku, Sąd Okręgowy w K. pozbawił wskazany w pozwie tytuł wykonawczy wykonalności co do kwoty 32 700,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 czerwca 2007r. i kosztami procesu w kwocie 2.557,75 zł. oraz oddalił powództwo w pozostałej części. Sąd stwierdził, że z wyroku z dnia 14 lipca 2009 r. oraz z wyroku zaocznego z dnia 27 lutego 2008 roku w sprawie VI GC .../07 wynika, że odpowiedzialność Z. M. *in solidum* z R. R. ogranicza się wyłącznie do kwoty 32 700,50 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 26 czerwca 2007 roku, zasądzonej od R. R. i przez nią zapłaconej, co uzasadniało w świetle art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego przeciwko powodom do tej właśnie kwoty. Sąd stwierdził natomiast, że jakkolwiek podstawą faktyczną roszczenia I. N. były te same fakty (wady fizyczne dźwigu dostarczonego przez Z. M.), to jednak podstawy prawne odpowiedzialności R. R. i Z. M. były odmienne, ponieważ Z. M. odpowiadał jako dostawca sprzętu, a R. R. jako gwarant. Zakres i podstawy odpowiedzialności obu tych osób kształtowały się odmiennie zarówno co do okoliczności, za jakie ponoszą odpowiedzialność, jak i przesłanek tej odpowiedzialności. Nie przysługiwały im więc zarzuty wspólne w rozumieniu art. 375 § 2 k.c. oparte na prawie materialnym.

Po rozpoznaniu apelacji powodów, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 22 października 2014 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że pozbawił w całości wykonalności tytuł wykonawczy - wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 lutego 2008 roku, sygn. akt VI GC .../07 zaopatrzony w klauzulę wykonalności przeciwko powodowi Z.M. postanowieniem z dnia 9 maja 2008 roku oraz przeciwko powódce M. M. postanowieniem z dnia 12 października 2010 roku w sprawie o sygn. akt VI GCo .../10 oraz zasądził od pozwanej na rzecz powodów solidarnie koszty procesu. Sąd Apelacyjny uznał, że do zobowiązań *in solidum* można stosować w drodze analogii przepisy o solidarności biernej, w tym art. 375 § 2 k.c. Podniesiony przez R. R. zarzut nie wykazania przez I. N. szkody w postaci utraconych korzyści był zarzutem wspólnym dla obojga dłużników w rozumieniu art. 375 § 2 k.c., stąd zachodziła podstawa do uwzględnienia powództwa opozycyjnego w całości.

W skardze kasacyjnej pozwana, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 k.c., art. 375 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 72 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 73 § 2 k.p.c., a także naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § k.p.c., a także art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. z uwzględnieniem kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 14 lipca 2009 roku w sprawie VI GC .../07 zasądzonego od R. R. na rzecz I. N. kwotę 32 700,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 czerwca 2007r. i kosztami procesu w kwocie 2 557,75 zł z tym zastrzeżeniem, że do wysokości zasądzonych od pozwanej R. R. kwot, spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych – R. R. albo Z. M. z wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 lutego 2008 roku zwalnia drugiego, wynika, że Sąd ten przyjął, że tylko w zakresie wskazanym w tym orzeczeniu zachodzi odpowiedzialność *in solidum* tej pozwanej oraz pozwanego Z. M., w stosunku do którego zapadł uprzednio wyrok zaoczny. W nauce prawa i orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że odpowiedzialność *in solidum*

występuje wówczas, gdy wierzyciel może dochodzić roszczenia od kilku osób, na podstawie odrębnych stosunków prawnych, jakie go łączą z poszczególnymi podmiotami, zaś spełnienie świadczenia przez jednego z dłużników w całości lub w części zwalnia odpowiednio pozostałych, lecz nie ma podstawy do przyjęcia solidarnego charakteru odpowiedzialności dłużników z uwagi na brak jej ustawowego lub umownego źródła (art. 369 k.c.). Do takich przypadków należy przykładowo sytuacja, gdy dwie osoby odpowiadają za wyrządzenie szkody, z tym, że jedna *ex delicto*, a druga *ex contractu* lub gdy za szkodę odpowiada jej bezpośredni sprawca na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych oraz ubezpieczyciel na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej sprawcy. Odpowiedzialnością *in solidum* jest także odpowiedzialność za dług zabezpieczony hipotecznie spoczywająca na dłużniku osobistym i dłużniku rzeczowym, a także odpowiedzialność kontraktowa kilku dłużników za szkodę będącą następstwem nie wykonania odrębnych i niezależnych od siebie umów. Odpowiedzialność dłużników *in solidum* wobec wierzyciela rodzą ich samodzielne działania prowadzące do powstania niezależnych zobowiązań przy uwzględnieniu odrębnych przesłanek odpowiedzialności dla każdego przypadku więzi obligacyjnej. Każdy z dłużników odpowiada za swój własny dług i jest zobowiązany do jego zaspokojenia. Brak ustawowej regulacji zobowiązań *in solidum* stał się przyczyną sformułowania w nauce prawa i orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego poglądu o dopuszczalności stosowania do nich *per analogiam* tych przepisów o solidarności dłużników, które odpowiadają celowi i charakterowi danego stosunku prawnego, przede wszystkim art. 366 k.c., co oznacza zwłaszcza możliwość pozwania według wyboru i woli wierzyciela wszystkich dłużników *in solidum*, tylko kilku z nich lub jednego oraz przyjęcia, że do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy dłużnicy pozostają zobowiązani, zaś spełnienie świadczenia przez jednego z dłużników *in solidum* zwalnia pozostałych w odpowiedniej części (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 1968 r., II CR 409/68, OSNC 1969, nr 11, poz. 207). Nie oznacza to jednak możliwości i dopuszczalności stosowania wszystkich przepisów o solidarności biernej, czego przykładem uchwała z dnia 17 lipca 2007 roku, III CZP 66/07 (OSNC 2008 r., nr 9, poz.98), w której Sąd Najwyższy orzekł, że stosowanie art. 376 k.c. przez analogię

jest wyłączone, gdy jeden ze dłużników *in solidum* odpowiada z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, a drugi - z tytułu czynu niedozwolonego.

Wobec odmiennych ocen prawnych Sądów obu instancji zarysowało się w rozpoznawanej sprawie zagadnienie, czy po pierwsze- art. 375 § 1 i 2 k.c. może mieć przez analogię zastosowanie w odniesieniu do dłużników odpowiadających *in solidum* w sytuacji, w której jeden z nich uzyskał korzystny dla siebie wyrok oddalający w części powództwo wytoczone przez wierzyciela, a wobec drugiego z nich została wszczęta egzekucja na podstawie wcześniej wydanego wyroku zaocznego uwzględniającego powództwo w całości. Po drugie- w przypadku pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie- czy powództwo I. N. zostało oddalone w części w stosunku do R. R. w wyroku z dnia 14 lipca 2009 roku wskutek uwzględnienia podniesionego przez nią zarzutu mającego charakter wspólny w rozumieniu przytoczonego przepisu dla obu dłużników odpowiadających *in solidum*.

Rozważania dotyczące tych kwestii należy rozpocząć od przypomnienia, że zgodnie z art. 375 § 2 k.c., wyrok zapadły na korzyść jednego z dłużników solidarnych zwalnia współdłużników, jeśli uwzględnia zarzuty, które są im wszystkim wspólne ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania. W nauce prawa i orzecznictwie wskazuje się, że do tego rodzaju zarzutów należą: zarzut nieważności umowy, pierwotnej niemożności świadczenia, zarzut zaspokojenia wierzyciela, zarzut wygaśnięcia zobowiązania wskutek innej przyczyny lub zarzut odroczenia terminu spełnienia świadczenia wobec wszystkich dłużników. Nie ma przy tym znaczenia, czy zarzuty te zostały w toku postępowania formalnie podniesione przez pozwanego współdłużnika solidarnego. Istotne jest, aby okoliczności uzasadniające taki wspólny dla wszystkich dłużników solidarnych zarzut, stanowiły przesłankę wydania wyroku oddalającego powództwo w całości lub części. Wyrok ten nie ma powagi rzeczy osądzonej wobec dłużnika solidarnego nie biorącego udziału w postępowaniu, w którym został wydany. Wywiera natomiast w stosunku do pozostałych współdłużników solidarnych skutek materialnoprawny w postaci zwolnienia ich w całości lub w odpowiedniej części z zobowiązania wobec wierzyciela. Skutkuje to oddaleniem wytoczonego następnie przeciwko

innym dłużnikom solidarnym powództwa w całości lub odpowiedniej części. Jeśli wyrok zasądający świadczenie od dłużnika solidarnego zapadł i uprawomocnił się wcześniej niż wyrok oddalający, pozwany może żądać na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. pozbawienia tego wyroku wykonalności w odpowiednim zakresie (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 1965 roku, III CO 9/65- zasada prawna, OSNC 1967 r., nr 3, poz.42, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 sierpnia 1966 r., III CR 226/64, OSNCP 1967, nr 4, poz. 72, z dnia 18 lipca 1974 r., III CR 133/74 niepubl. oraz z dnia 28 stycznia 2010 r., I CSK 249/09, OSNC 2010 r., nr 9, poz.124).

W nauce prawa cywilnego przeważa pogląd, podzielany przez Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną, iż odpowiednie stosowanie przepisów o solidarności biernej do zobowiązań *in solidum* dotyczy jedynie zasad odpowiedzialności solidarnej, a nie przepisów dotyczących długu solidarnego i odpowiednio dłużników solidarnych. Przepisy dotyczące sytuacji dłużników solidarnych na tle ich wzajemnej reprezentacji i skuteczności działań dłużnika wobec wierzyciela, w tym art. 374 i 375 k.c., nie mają więc zastosowania do zobowiązań *in solidum*. Z uwagi na brak więzi między dłużnikami *in solidum* nie ma podstaw do przyjęcia, że zachowanie jednego dłużnika może oddziaływać na sytuację innego dłużnika także i z tej przyczyny, że chodzi o różne zobowiązania, których zbieżność ujawnia się tylko w tym, że zmierzają do jednego celu, to jest do zaspokojenia interesu wierzyciela. Za trafny i wystarczający do uwzględnienia skargi kasacyjnej pozwanej należy więc uznać zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 375 § 1 i 2 k.c. oraz art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. przez ich zastosowanie w rozpoznawanej sprawie jako podstawy prawnej rozstrzygnięcia tego Sądu, pozbawiającego wskazany w pozwie tytuł wykonawczy przeciwko powodom wykonalności w całości, to jest ponad zakres objęty prawomocnym w tej części (nie zaskarżonym przez I. N.) wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 3 czerwca 2014 roku, który uwzględnił powództwo opozycyjne co do kwoty 32 700,50 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 26 czerwca 2007 roku i kosztami procesu w kwocie 2 557,75 zł. Należy przy tym podkreślić, że stosownie do art.398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną, a nie sprawę, ponieważ merytoryczne rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy należy do sądów pierwszej i drugiej instancji. Sąd

Najwyższy jest przy tym związany granicami zaskarżenia i granicami podstaw wskazanych w skardze kasacyjnej i do tych podstaw ogranicza swoje rozważania w oparciu, o które wydaje orzeczenie rozstrzygające skargę kasacyjną.

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

db

eb